

Invandrarfrågor ur olika aspekter

Inga Gottfarb

Ett par nyutkomna böcker om invandrarproblem recenseras nedan av avdelningsdirektör Inga Gottfarb, Statens invandrarverk.

DAVID SCHWARZ (red.):

Identitet och minoritet

Almqvist & Wiksell, 230 s. ca kr 28: 90

Det finns omkring 600 000 invandrare i Sverige. Svenskarna har hittills mest tänkt på att invandrarna måste lära sig svenska och få kunskaper om det svenska samhället och om livet i Sverige. Få har ägnat tankar åt vad invandrarna ska behålla och utveckla av den kultur, tradition och religion som de fört med sig hemifrån. Och ändå torde detta — jämte migrationens betydelse för utvandrarländerna — bli en av de stora frågorna under 70-talet.

Strid har ofta stått mellan de assimilationsvänliga, som populärt uttryckt anser att invandrarna bör bli "hellylesvenskar" så snabbt som möjligt, och de integrationsvänliga, som gynnar ett mångkultursamhälle med en positiv minoritetspolitik. Debatten har varit känsloladdad och grundad mer på tro än på vetande. Nu har emellertid ett antal vetenskapsmän, forskare och jurister, alla med minoritetsvänlig inställning, samlat sig till ett verk, *Identitet och minoritet* som på ett inträngande och nyanserat sätt belyser frågan.

Boken spänner över ett stort fält och blott några aspekter och bidrag kan beröras i en kort recension. Hilding Eek ger oss en tankeställare i en historisk översikt över minoriteterna, folkrätten, NF och FN. Han påpekar att det skydd av minoriteterna som NF hade i sikte var att dessa skulle positivt sättas i en annan ställning än övriga medborgare för att kunna bevara sin särart. Men i FN:s arbete har frågan om skyddet av nationella,

kulturella och religiösa minoriteter alltmer förlorat i betydelse och tonvikt har i stället lagts på att skapa garantier mot diskrimination på grund av börd, språk, ras eller religion och även kön. Hilding Eek kräver en ny minoritetsrätt med möjlighet för minoriteterna att bevara sin kulturella, religiösa och moraliska särart.

Gustaf Petrén instämmer i det kravet. Men då han redogör för utlänningars rättsställning i Sverige, gör han ett helt grundlöst påstående: han hävdar att det för "tex politiska flyktingar gäller ofta som en förutsättning för att de skall beviljas tillstånd att vistas i Sverige, att de avhåller sig från politisk verksamhet i landet". Man har rätt att vänta sig korrekta påståenden då en hög jurist som Gustaf Petrén skriver i ämnen om vilka han borde ha en ingående kännedom.

Hur vår framtida befolkningsstruktur påverkas av invandringen har Sven Reinans utrett och han kommer till ett par intressanta slutsatser: om den framtida invandringen inte styrs mot vissa åldersgrupper hårdare än vad nu sker, tycks även en tämligen omfattande framtida invandring inte nämnvärt påverka andelen yrkesverksamma. Vid en fortsatt nettointvandring av 20 000 personer per år kommer år 2 000 15—20 procent av de yngre årsklasserna att vara födda utomlands och uppåt 30 procent ha utländskt påbrå.

Socialantropologiska och sociologiska synpunkter på minoritetsproblemet läggs av resp Fredrik Barth och Edmund Dahlström. Den förre talar om minoritetsstatus som stämpel. Han påpekar att etniska grupper i en minoritetssituation känner sig splittrade i majoritetskultur och mi-

noritetskultur inom sig själva och detta gör dem mindre stabila. Dahlströms viktigaste tes är kanske att "ges invandrarna inte tillfälle att bevara sin etniska integritet kommer de att få bära en oproportionerligt hög kostnad i form av anpassningssvårigheter och isolering".

Harald Ofstads bidrag har givit boken dess titel och hans slutsats lyder: "Att storsamhället visar respekt för minoriteternas kulturella identitet — för deras frihet att självständigt söka efter de normer och värden de vill acceptera — är inte bara nyttigt för storsamhället, utan är också av värde i sig självt, en komponent i storsamhällets kulturella värden".

Men bokens tyngst vägande kapitel, klokt, mänskligt, vetenskapligt, kanske grundat på egna hårda flyktingfarenheter, är utan tvivel det som skrivits av psykiatern Leo Eitinger om immigrantens psykologiska problem. Det borde vara obligatorisk läsning för alla dem som har med invandrare att göra, från lagstiftande och anslagsbeviljande myndigheter till fackföreningsombud och kuratorer och den som har en invandrare till granne vid det löpande bandet eller i trappuppgången.

Om assimilering har Eitinger några beska ord att säga: "Frågar man vad nykomlingar skall göra för att undvika svårigheter och isolering säger de flesta 'oreflekterat' att 'anpassning' väl är det bästa. De ska bli norrmän eller svenskar i 'sinn och skinn'. Det är 'rejälst, enklast, lättast, naturligtvis'. Men för vem? För de bofasta eller för nykomlingarna?" . . . "I motsats till den bofasta befolkningen har nykomlingarna inte några färdigsydda åsikter om vad som är bäst för dem."

Eitinger understryker starkt familjens betydelse och refererar undersökningar som visar större arbetsstabilitet och färre problem hos de gifta invandrarna med förankring i sin familj än hos ogifta, ensamstående individer, som också har en påfallande frekvens av mentalsjukdomar och reemigration. All meningsfull emigration måste alltså baseras på familjens enhet och vi måste därför ge oss i kast med de problem *alla* familjemedlemmar har, inte bara med arbetstagarens.

Under de senaste åren har vi i Sverige ofta av

"praktiska skäl" sökt placera ut flyktingar i mindre städer och orter, fastän de flesta helst vill komma till storstäderna, där de har landsmän. Men Eitinger understryker att nykomlingsfamiljerna behöver kontakt med gruppbildningar som inte är dem främmande, annars kan faran för en patologisk utveckling vara överhängande. Han citerar en undersökning som visar att "nykomlingar som bott i småstäder i varje avseende var mindre väl integrerade än de som bodde i storstäderna 'trots att' de senare hade bättre tillfälle till kontakt med sina landsmän". Här finns alltså all anledning för oss att tänka om.

I ett gripande avsnitt skildrar Eitinger invandrarbarnets situation — det lever i en ständig konflikt mellan föräldrarnas miljö, normer och värderingar och det nya landets. Det kan i svåra fall leda till kriminalitet och hat inte bara mot det egna utan mot samhället som helhet.

Man må ha blivit omvänd till en pluralistisk minoritetspolitik eller ej efter att ha läst den här boken men i varje fall har man lärt sig mycket av den, man har fått nya perspektiv på och djupare känsla för invandrarna och deras lott. Vi har all anledning att vara tacksamma mot David Schwarz och författarna.

MAIJA ZEILE-GUSTAFSSON

Invandrare i välfärden

Natur och Kultur 109 s. ca kr 20:—

På sistone har ett antal böcker kommit ut, grundade på bandinspelade intervjuer med ett antal personer. De ger på ett reportagemässigt sätt ögonblicksbilder av några individers situation och synpunkter men nackdelen med sådana verk är att de, trots ett slumpmässigt urval, bara ger en ytterst begränsad bild av den fråga de vill belysa. De berör några individuella situationer från vilka man i regel inte kan dra allmängiltiga slutsatser. Denna svaghet behåftar också *Maija Zeile-Gustafssons* bok *Invandrare i välfärden*.

Hon har gjort ett slumpmässigt urval men det har inte slagit riktigt väl ut — tre intervjuer med

turkar, två med greker och en vardera med finnar, jugoslaver och polacker. Men finnarna utgör ju hälften av våra invandrare och bara en finsk familj berättar om sin situation. Tre ensamstående kvinnor, varav två med barn, återfinns också bland de intervjuade men sådana fall torde vara relativt få bland invandrarna. Man kan nog säga att urvalet inte är särskilt representativt. Men trots detta torde boken ha ett värde därför att den på ett målande sätt skildrar hur livet i Sverige kan te sig för några invandrare. Som en röd tråd genom deras berättelser går drömmen om att återvända hem eller åtminstone hemlängtan. På frågan om han tänker bli svensk medborgare svarar en turk "absolut nej". "Jag tänker inte stanna här i evighet. Mina förfäder var turkar, jag är född turk och jag tänker dö som turk. Om jag skulle bli svensk medborgare skulle jag känna mig som om jag utnyttjade svenskarna."

Nästan genomgående säger de intervjuade att det är för barnens skull man flyttat till Sverige, man vill ge dem en bättre start i livet. Det är därför så mycket mer tragiskt när man erfar de svårigheter barnen i skolan och ungdomarna i åldern 16—20 år möter. Här behövs sannerligen en kraftig satsning av det svenska samhället för att vi inte skall få en förlorad generation, män-

niskor som är avogt inställda till sig själva, som inte har en möjlighet att förverkliga sig utan blir svenska samhället.

Mycket nytt kommer väl inte fram i intervjuerna men det kan vara av intresse att läsa Gunnel Mogårds skildring av en invandrarbyrås vardag. Det visar vad personligt engagemang och intresse hatfyllda och aggressiva mot de egna och det kan åstadkomma. Men man har anledning att sätta ett stort frågetecken i kanten, då hon hävdar att vi f n har "en mycket stor illegal invandring". Däremot måste man applådera hennes fråga till dem som gnäller över invandrarna och tror att de tar jobben ifrån oss och lever på våra skattepengar: "Har du tänkt på vem som diskade tallriken efter dig när du åt på restaurang sist?"

Kjell Öberg skildrar invandrarverkets arbete, mål och medel. Han tycker inte att det är något fel på principerna för att hjälpa invandrarna till rätta i vårt samhälle. Men han framhåller, vis av resultaten från anslagsframställningarna att de resurser som regering och riksdag ställer till verkets förfogande inte motsvarar det de givit verket i uppdrag att utföra och tror att det utför. Diskussioner och kritik kring invandrarfrågan ser han som ett hälsotecken, ett tecken på att vi bryr oss om. Som ett sådant bör man se också denna bok.

Sexualitet och handikapp

GUNNEL ENBY:

Vi måste få älska — en bok om handikappade

Bokförl. Prisma 78 sid. Kr. 10:—

Det är på tiden att vi lämnar den endimensionella synen på sex som en angelägenhet för perfekta kroppar. Vi måste acceptera att sexualiteten är ett primärt behov hos alla levande varelser. De handikappade är inga könslösa varelser. De har samma behov av värme, gemenskap och erotiska upplevelser som alla andra.

Detta konstaterar Gunnel Enby, själv rörelsehindrad sedan tonåren, i en nyutkommen bok med titeln "Vi måste få älska". Boken som snarast har formen av en stridsskrift, är välgörande fri från

sentimentalitet. Den formen av engagemang är hon snarare på vakt emot.

Bokens titel gör att man väntar sig en relativt snäv behandling kring de handikappades sexuella och emotionella behov. Enby har emellertid inte utnyttjat möjligheterna till en sådan begränsning. Däri ligger en av bokens stora kvalitéer. Hon eftersträvar att behandla bokens tema i sitt sociala sammanhang. Det ger henne tillfälle att gissla individers och grupperns hållning till de handikappades situation i vi-